

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΕΤΡΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ

ΦΥΣΙΚΗ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ, ΑΘΗΝΑ, ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΕΣΤΙΑ 1912

Ὁ Πέτρος Βλαστός στή Φυσική, ποῦ ἔχει μεταφρασμένα ἀπὸ τὰ Ἀγγλικά, καθὼς μᾶς λέγει ὁ ἴδιος καὶ πρέπει νὰ τὸν πιστέψουμε, ἄδικα ἐξήλεψε τὴ δόξα νέου Ἀλκιβιάδῃ καὶ σὰν ἐκεῖνον ποῦ ἔκοψε τὴν ὡμορφὴ οὐρὰ τοῦ σκύλου του, τσάπ καὶ αὐτὸς τσεκούρεψε στὸ βιβλίο του αὐτὸ μερικὰ ἀπὸ τὰ κομψὰ στολίδια τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας, λέγω τὰ πνεύματα καὶ τὴν περισπωμένη. Εἶνε ἀλήθεια πὼς ὁ νεαρὸς Ἀθηναῖος λιμοκοντόρος ἔκαμε αὐτὸ ποῦ ἔκαμε μὲ σκοπὸ νὰ γίνῃ ἡ σχετικὴ κουβέντα γύρω στὴ πράξῃ του αὐτῇ, γιατί ἀπὸ πολὺ καιρὸ δὲν εἶχαν ξαναμιλήσει πᾶνω σὲ κάποιον νέο του κατόρθωμα καὶ πειραζότανε γι' αὐτὸ ἡ ἐγωμανία του. Ὡς τόσο δὲν πρέπει νὰ ἀποδώσουμε μιά τέτοια ταπεινὴ ἀφορμὴ στὴν πράξῃ τοῦ Ἑρμοῦ· δὲν εἶχε δὰ καὶ ἀνάγκη ἀπὸ τέτοιο βανδαλισμὸ γιὰ νὰ γίνῃ λόγος γιὰ τὸ βιβλίο του. Καὶ βέβαια ἐνέργησε μὲ τέτοιο τρόπο ὁ Βλαστός μόνο καὶ μόνο ἀπὸ τὴν ἀγνὴ ιδέα πὼς πρέπει μὲ κάθε μέσο νὰ εὐκολυνθεῖ ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἡ γραφὴ στὸν Ἕλληνα ἀναγνώστη. Τὸ ἐναντίον ὅμως κατόρθωσε στὴν ἀντίληψή μου, νὰ δυσκολέψῃ δηλαδὴ πολὺ καὶ ἰδίως γιὰ τὸ λαό, ποῦ εἶνε ὀλιγώτερο μορφωμένος, τὴν ἀνάγνωσις τοῦ βιβλίου του.

Εἶπα παραπάνω πὼς βιβλίο σὰν τὴ Φυσικὴ τοῦ Βλαστοῦ ἦταν ἀδύνατο νὰ περάσῃ ἀπαρατήρητο. Καὶ αὐτὸ ὄχι μόνο γιὰ τὰ ψεγάδια, ποῦ μπορεῖ κανεὶς εὐκόλα νὰ εὑρεῖ μέσα του ἀλλὰ κυρίως γιὰ τὴν κατεύθυνση τὴν πρακτικὴν, ποῦ θέλει νὰ δώσει ὁ συγγραφεὺς στὸ γλωσσικὸ ζήτημα, χωριστὰ ἀπὸ προηγούμενες προσπάθειες, γιὰ νὰ δείξῃ ἔτσι στὸν πολὺ κόσμον, τὸν ἄπιστο Θωμᾶ, πὼς ἡ δημοτικὴ γλῶσσα μπορεῖ πολὺ λαμπρὰ νὰ χρησιμεύῃ σὰν ὄργανο ὑπάκουο καὶ εὐκολομεταχειρίστο γιὰ ὅλες τὶς πνευματικὰς ἐκδήλωσες τῆς Ἑλληνικῆς Ζωῆς. Καὶ γιὰ δαῦτο τοῦ ἀξίζει μεγάλος ἔπαινος.

Ὁ μεταφραστὴς ὅμως Βλαστός, δὲ μπόρεσε νὰ λησμονήσῃ τὸν ποιητὴ Ἑρμονα καὶ μιά ποῦ ἀπέναντί του ὀλόρθῃ μέσα στὴν ἀποτυφλωτικὴ λάμψη τῆς τῇ μεγάλῃ Ἀλήθειᾳ—Ζωῇ ποῦ κρύβει μέσα τῆς ἡ δημοτικὴν, μὲ κλειστὰ πιά τὰ μάτια ζήτησε νὰ φθάσῃ στὰ πιά μακρυνὰ λογικὰ συμπεράσματα πᾶνω στὸ ζήτημα αὐτό, καὶ παραβλέποντας ἢ καλλίτερα μὴ μπορῶντας πιά νὰ ξανοίξῃ τὶς μικρότερες Ἀλήθειες—Ἱστορικοὺς Νόμους ποῦ χρησιμεύουν στολίδια, ὀλιγώτερο λαμπρὰ ἴσως, ἀπαραίτητα ὅμως πάντα γιὰ τὴν ἀρμονικὴν ἀπεικόνισις τῆς ἐξέλιξης ποῦ ἔλαβεν ἡ νεώτερη γλῶσσα μας, κατέγινε στὸ βιβλίο του νὰ μᾶς πείσῃ πόσον εὐκόλο εἶνε γιὰ τὴ δημοτικὴν, νὰ ἐκφράσῃ καὶ τοὺς πιά ψυχροὺς ἐπιστημονικοὺς συλλογισμοὺς. Καὶ στᾷλήθῃα τὰ καταφέρνει γενικὰ μὲ ἀρκετὴν ἐπιτυχίαν δείχνοντάς μας στὸν ἴδιον καιρὸ πόσο πλέρια κατέχει τὸ τυπικὸ τῆς γραμματικῆς τῆς δημοτικῆς.

Ἡ μεγάλῃ ὥς τόσο αὐτοπεποίθησις ποῦ τὸν χαρακτηρίζει σ' αὐτὸ τὸ ζή-

τημα τὸν κάμνει νὰ λησμονεῖ κἄπου κἄπου τὴν πραγματικότητα, καθὼς εἶπαμε παραπάνω, καὶ τότε ξεπέφτει σὲ λάθη, ποῦ ὄχι μόνον προσβάλλουν τὸ αἰσθημα ποῦ πολλοὶ ἂν ὄχι οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς συναδέλφους του στὴ φιλολογία ἔχουν γιὰ τὴ γλώσσα μας, ἀλλὰ καὶ συντελοῦνε γιὰ νὰ σκοτίσουν ἀντὶ τὴν φωτίσουν τὴν κατανόηση τῶν ἔννοιῶν τοῦ βιβλίου του.

Περίεργο ὡς τόσο γιὰ τὸ Βλαστός γράφοντας βιβλίο Φυσικῆς καὶ ἰδίως στοιχειώδικο βιβλίο σὰν αὐτό, ἔπρεπε νὰ εἶχε στὸ νοῦ του καὶ κἀτὶ ἄλλο ἀκόμα, πῶς πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους ποῦ θὰ τὸ διαβάσουν, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν μορφωμένη τάξη ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν τάξη τοῦ λαοῦ εἶνε συνηθισμένοι ἐξ αἰτίας τῆς τέχνης των, σὰν πὲς μαραγγοί, σιδεράδες εἶτε κτίστες, νᾶχουν κάποια ἔστω καὶ ἀόριστη γνώση τῶν πραγμάτων ποῦ θέλει νὰ τοὺς διδάξει πὺδ ἐπιστημονικὰ καὶ εἶνε συνηθισμένοι σὲ μερικὲς ὀνομασίες ποῦ ἔχουν παρμένα στὴν τωρινὴ ἐξέλιξη τῆς γλώσσας μας διάφορα ὄργανα, ἢ ἔννοιες ἢ ὀρισμοὶ τῆς Φυσικῆς ποῦ ἀναφέρει στὸ βιβλίο του. Καὶ τὶς ὀνομασίες αὐτὲς ὁ Βλαστός αὐθαίρετα ζητᾷ τώρα ν' ἀλλάξει, πολλὰς φορὲς μάλιστα ὄχι τόσον ἐπιτυχημένα καὶ χωρὶς καμμιᾶν ἀνώτερη ἀνάγκη.

Λόγου χάριν, γράφει βαροσύνη—ἀντὶ βαρύτητα, χημικὴ συντραβηξιὰ—ἀντὶ χημικὴ συγγένεια, διάργυρο—ἀντὶ ὑδράργυρο (λησμονεῖ ὡς τόσο καὶ γράφει ὑδραβλικὸ πιεστήρι—ὑδρογόνο), συντριψιὰ—ἀντὶ τριβὴ (τὸ πρῶτο σ' ἀφίνει μιὰν ἐντύπωση συντριμιοῦ), πιστόνι (ξένη λέξη)—ἀντὶ ἔμβολο ποῦ εἶνε γνωστότατο, νεροζύγι (σόλοιξη λέξη)—ἀντὶ ὑδροστάθμη ποῦ εἶνε συνηθισμένος ὄρος, ἀερότρουμπα καὶ νερότρουμπα (κακόηχες λέξεις)—ἀντὶ ἀεραντλία ὑδραντλία, σιφούνι (θαλασσινὴ ἐκφραση γιὰ ὠρισμένην ἐκδήλωση ἀνέμου)—ἀντὶ σίφωνα, ζέστη—ἀντὶ θερμότης (καὶ ὅμως παρακάτω γράφει θερμόμετρο ἀντὶ ζεστόμετρο, ποῦ θὰ ἦταν πὺδ λογικὸ ἐκτὸς πιά ἂν γράφει θερμόμετρο, γιὰ τὸ οἱ γιατροὶ μετροῦν μ' αὐτὸ τὴ θερμὴν), ἀχνὸς—ἀντὶ ἀτμός, παγωτικὰ σμιγάδια—ἀντὶ μίγματα (λησμονεῖ πῶς σμιγάδι ὁ γεωργικὸς κόσμος ὀνομάζει μίγμα σταριοῦ καὶ κριθαριοῦ), σατελίτες—ἀντὶ δορυφόρους (τὸ πολὺ καὶ οἱ δυὸ λέξεις ἄγνωστες στὸ λαό, ὡς τόσο ἡ πρώτη ξένη), τὸ σταμνὶ τοῦ Λαῖντεν—ἀντὶ τὸ λαγύνι, ποῦ προτιμῶ γιὰ ὄρο τῆς Φυσικῆς, Δοξάρι—ἀντὶ οὐράνιο τόξο, ποῦ τὸ γνωρίζουν καὶ αὐτὲς οἱ τσοῦπες.

Χωρὶς νὰ ἐπιμείνω πολὺ σὲ κἀτὶ σχεδὸν ἀκατανόητες καὶ πῖζουλες λέξεις καὶ ἔννοιες σὰν τὴν πλεοσύνη καὶ τὴν τριχοπωσύνη, τὸ καρβουνό-ξειδο, θειαφοξείδο, νιτρικόξειδο, νιτρωδόξειδο, ἀναφέρω στὸ τέλος καὶ δυὸ ἢ τρεῖς μαργαρίτες, ποῦ δὲν ἔπρεπε νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴν πέννα τοῦ Ἑρμοῦ. Λόγου χάριν ἀντὶ νὰ ἀναφέρει γιὰ τὸ εἰδικὸ βάρος τῶν σωμάτων, γράφει εἰδικὴ βαροσύνη, λησμονῶντας πῶς βαροσύνη στὸ λεξικὸ του σημαίνει βαρύτητα καὶ ὄχι βάρος. Ἐπίσης τὸν ἱσημερινό, στὴ διονυσιακὴ μανία ποῦ τὸν ἔχει κυριέψει νὰ δώσει σ' ὅλες τὶς λέξεις διαφορετικὴ μορφή ἀπὸ ἐκείνην ποῦ πολλῶν χρόνων συνήθεια τοὺς ἔδωσε, τὸν μεταμορφώνει ὅλως διόλου ἐσφαλμένα καὶ ἀπρόσεχτα σὲ Μεσημερινό. Ὁ καλὸς ἀγωγὸς τοῦ ἡλεκτρισμοῦ ἐξηγιέται στὴ Φυσικὴ τοῦ Ἑρμοῦ «σὰν ἀγωγιάνης πὲς» μὰ στὸ θεὸ σου ἄλλο ἀγωγιάνης καὶ ἄλλο ὑποζύγιο. Καὶ στὸ τέλος τὸ ἀλεξικέραυνο γίνεται ἀστραποφυλάχτης, σὰν νὰ ἦταν τὸ ἴδιο πράγμα ἢ ἀστραπὴ καὶ ὁ κεραυνός.

Οἱ οὐσιαστικὲς ἀτέλειες τοῦ βιβλίου ποῦ δὲν εἶνε καὶ ὀλίγες μὲ πολ-

λή κρίση και ἐπιτυχία ἀναφέρονται σ' ὅσα ἔγραψεν ὁ Δ. Φωτεινὸς στὸ Δελτίο τοῦ Ἑκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου Ἰούλιος 1912.

Γιὰ συμπέρασμα ἀντιγράψω τὴν τελευταία φράση τοῦ ἴδιου Δ. Φωτεινοῦ στὴν ἐπίκρισή του. «Χωρὶς νὰ ξεφύγωμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς γραμματικῆς ἐνότητος στὴ γλῶσσα μας, πού χρέος μας εἶναι πολεμώντας κάθε ἀναρχία νὰ προσπαθῶμε νὰ τὴν ἀποκαταστήσουμε, πρέπει νὰ σκεφθοῦμε ἂν εἶναι πειὰ καιρὸς, γιὰ τέτοια πειράματα, πού καὶ ἡ θετικὴ καὶ ἡ ἀρνητικὴ βλάβη τοὺς ἴσως εἶναι μεγαλύτερη ἀπ' ὅτι ἡμποροῦν νὰ μᾶς ὠφελήσουν δείχνοντάς μας τί δὲν πρέπει νὰ κάνουμε ἂν ποθοῦμε τὴ νίκη τῆς γλωσσικῆς ἰδέας».

Καὶ τὸ κάτω τῆς γραφῆς, προσθέτω ἴσως ὀλίγον αὐστηρά : καὶ μὲν δημοτικὴ, σὰν ἔχεις τέτοιους φίλους τί τοὺς θέλεις τοὺς ἐχθρούς !

Κ. Ν. ΠΑΠΠΑΣ

ΓΕΝΙ ΧΑΓΙΑΤ — Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΝΕΑ ΖΩΗ

Ἀπὸ τὴ Σαλονίκη τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια δόθηκε δυὸ φορὲς τώρα τὸ σύνθημα τῆς ἀστικῆς καὶ πολιτικῆς ἀπελευθέρωσης ὅπως τὴ φαντάστηκαν οἱ Νεότουρκοι. Ἐκεῖ ὅμως ἦταν γραφτὸ νὰ ἡχῇ καὶ τὸ σήμαντρο τοῦ κίνδυνου ἐναντίο τῆς κοινωνικῆς ρουτίνας καὶ τῆς φιλολογικῆς πλάνης. Ἡ σωστὴ κατεύθυνση γιὰ τὴν πνευματικὴ αὐτὴ ἐπανάσταση δόθηκεν ἀπὸ τοὺς ἐκλεχτοὺς τοῦ πνεύματος τῆς Σαλονίκης, πού ἡ ἔνωσή των σὲ συντροφιά, ὀνομάζεται Γενί Χαγιατ—Νέα Ζωή.

Ἡ ἐπίθεση κατὰ τοῦ παλικοῦ κάστρου τῆς πρόληψης εἶχε διαταχθεῖ ἀπὸ τίς Γέντις Καλεμλέρ (Νέες γραφίδες)—φιλολογικὴ ἐπιθεώρηση πού εἶχεν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ὀρίσει πλέρια τὰ μέσα καὶ τὸ σκοπὸ τῆς προκαταρκτικῆς ἐργασίας τοῦ Chinassi καὶ τοῦ Κιεμάλ, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μεριά εἶχε κρατήσῃ ἀπὸ τὴν ἐξαμβλωματικὴν προσπάθειαν τῶν τασφιτζῆ μόνον τὴ φροντίδα πῶς νὰ ἀπλοποιήσῃ τὴ γλῶσσα.

Καὶ στάλθησαν πρῶτοι ὁ Chinassi καὶ ὁ Κιεμάλ εἶχαν κτυπήσῃ κατακέφαλα τὸ ὑπερβολικὰ πλούσιο καὶ δασκαλικὸ ὕφος πού γράφανε στὴν ἐποχὴ των, παραδέχθησαν μιὰ γλῶσσα ἀπλή, καθαρὴ, μὲ λέξεις κοινές, γνωστὲς καὶ στὸν ἀμόρφωτο κοσμάκη, ἀποφεύγοντας ἔτσι τὰ ἀτέλειωτα δάνεια ἀπὸ ξένες γλῶσσες καὶ κυρίως τὴν ἀραβικὴ καὶ περσικὴ.

Οἱ τασφιτζῆ πάλι, πού σημαίνει ἐκείνους πού θέλουν νὰ καθαρίσουν, εἶνε οἱ ἄκροι ριζοσπάσται τοῦ κινήματος. Οἱ μαλλιαροὶ νὰ ποῦμε. Ὁ ἔρωτάς των γιὰ τὴν ἀπλότητα τοῦ ὕφους καταλήγει μέσα στὸ μυαλό των, σὲ στενοκέφαλη μανία. Προσπαθοῦνε νὰ βγάλουν ἀπὸ τὰ τουρκικὰ ὅλες τίς ἀραβικὰς καὶ περσικὰς λέξεις καθὼς καὶ ὅλο τὸ τυπικὸ τῆς γραμματικῆς των. Φιλοδοξοῦνε πῶς νὰ γυρίσουν στὴν πρωτόγεννη τουρκικὴ γλῶσσα, καὶ μιὰ φορὰ πού ἡ κοινὴ τουρκικὴ ἔχει περιορισμένον λεξιλόγιον, πάνε κυνηγώντας λέξεις ἀπὸ τοὺς συγγενικοὺς των λαοὺς, πού κατοικοῦν ἀκόμα στὸ Ἀλτάϊ.

Οἱ ὁπαδοὶ τῆς Νέας Ζωῆς δὲν τρέφουν τέτοιες οὐτοπίες. Μισοῦν τοὺς νεολογισμοὺς καὶ τὰ περιττὰ δάνεια. Παραδέχονται ὅμως τίς λέξεις πού εἶνε ἀπὸ καιρὸ σὲ χρῆσιν καὶ γι' αὐτὸ εἶνε καὶ ἀπαραίτητες, ἂν καὶ θέλουν νὰ

σταματήσουν τὸ ρέμα τῆς εἰσβολῆς νέων ἀραβικῶν καὶ περσικῶν λέξεων καὶ ἰσχυρίζονται πῶς ἡ γλῶσσα πρέπει νὰ εἶναι ἀπλή, κάθε μέρος τοῦ λόγου νὰ ὑπηρετεῖ ὀρισμένο σκοπὸ καὶ γιὰ τὴν ἔκφραση κάθε ιδέας ἂν εἶνε δυνατό νὰ φθάσει μιὰ καὶ μόνη λέξη. Καὶ τὸ κάτω τῆς γραφῆς δὲν ἔχουν καὶ ἄδικο, γιατί σήμερα ἂν θέλουν οἱ ὀθωμανοὶ νὰ μὴ περάσουν γιὰ ἀγράμματοι πρέπει νὰ γνωρίζουν κατὰ βάθος τρία ιδιώματα τὰ πιὸ ἀνόμοια στὸν κόσμον.—Γι' αὐτὸ λοιπὸν οἱ ἀραβικὲς καὶ περσικὲς λέξεις πρέπει νὰ πάρουν τουρκικὴ μορφή καὶ ν' ἀφήσουν κατὰ μέρος τὴν κλίση καὶ γενικὰ τὶς ἐπιρροὲς τῆς σύνταξης τῶν γλωσσῶν ποὺ ἀνήκουν.—Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ τουρκικὴ γραμματικὴ θὰ διατηρήσει τὴν ὁμορφὴ ἀπλότητά της καὶ δὲν θὰ εἶνε πιὰ μαρτύριο γιὰ τοὺς σπουδαστές, ποὺ ὡς τώρα δὲν καταφέρνουν νὰ νοήσουν τὰ μυστηριώδη μὰ παιδιάστικα μυστικά της.

Καὶ νὰ μὲ λίγες λέξεις τὸ πρόγραμμα τῆς Γενι-μισάν, τῆς Νέας Γλώσσας :

- 1) Ἐγκατάλειψη τῶν κανόνων τῆς γραμματικῆς σύνθεσης ποὺ ἔχουν ἡ ἀραβικὴ καὶ ἡ περσικὴ.
- 2) Κατάργηση τῶν καταλήξεων τῶν ιδιωμάτων αὐτῶν.
- 3) Χρήση, ὅσο τὸ δυνατό φωνητικῆς ὀρθογραφίας.
- 4) Προτίμηση τῶν Τούρκικων λέξεων ποὺ ὑπάρχουν.
- 5) Στὸ γενικὸ νὰ χρησιμεύει γιὰ κανόνες ἡ γλῶσσα ποὺ μιλιέται στὴν Πόλη.

Ἡ μεταρρύθμιση τῆς γλώσσας ὅμως ἀποτελεῖ μικρὸ μόνο μέρος ἀπὸ τὸ πρόγραμμα τῆς Νέας Ζωῆς. Ἡ ἴδια ἐνόμισε πῶς ἦταν ὑποχρεωμένη νὰ δημιουργήσει ἐθνικὸν ἰδεῶδες καὶ νὰ σκορπίσει στὴ λαϊκὴ ψυχὴ ἐπιταχτικὲς συμβουλές, πειθαρχία, διαταγές. Μερικὲς δυνατότες προσωπικότητες, ἐμπνευσμένες ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν νέων κοινωνικῶν ἀναγκῶν θὰ ἀναλάβουν νὰ διαλαλήσουνε στὸ πλῆθος τὶς γενικὲς ιδέες, τὶς ἀντιλήψεις, τὶς συγκινήσεις καὶ τὶς τάσεις των. Καὶ τὸ πλῆθος μ' ὅλη τὴν ἀντίδραση ποὺ δὲ θὰ λείψει νὰ δεῖξει προσπαθῶντας νὰ μεταβάλλει κάπως τὶς προσωπικότητες αὐτές, θ' ἀναγκασθεῖ στὰ τελευταῖα νὰ τὶς ἀκολουθήσει καὶ νὰ ἀντιφεγγίσει μέσα του τὴν ἐπιρροή των.

Σὲ τέτοιο τρόπο μὲ τὴ Γενι Φελσεφὲ (Νέα φιλοσοφία) συμπληρῶνεται ὁλάκαιρο τὸ πρόγραμμα τῆς Νέας Ζωῆς, ποὺ θὰ δώσει στὸ λαὸ μιὰ νέα κατεύθυνση στὶς οἰκογενειακές, οἰκονομικές, κοινωνικές, αἰσθητικές, φιλολογικές, ἠθικές καὶ δικαστικές σχέσεις τῆς τουρκικῆς ζωῆς.—Ἀλλὰ δὲν καθορίζουν οἱ Νεοζωῖτες ἀπ' ἀρχῆς μὲ ἀκρίβεια τὸ ἰδεῶδες των. Καὶ στάληθεια ἔχουν δίκιο ἴσως ὅταν πιστεύουν πῶς βάζοντας στὸ πρόγραμμά των ὀρισμένα σύνορα, μπορεῖ νὰ κάνουν ἐπιχείρηση ἐπιζήμια γιὰ τὸ σκοπὸ των. Γιατὶ τὸ ἀκαθόριστο ἰδεῶδες εἶνε πάντα πιὸ ἐλκυστικὸ, ἀφοῦ ἀφίνει σκεπασμένο μὲ τὸν πέπλο τοῦ ἄγνωστου μεγάλο μέρος του.—Ἐν γνώσει λοιπὸν ἡ Νέα Ζωὴ προτιμᾷ ὀρισμοὺς ἐλαστικούς ποὺ ἐπιτρέπουν ὅλα τὰ παραστρατήματα, ὅλες τὶς λύσεις τῆς φαντασίας.

Ὡς τόσο μερικὲς γενικὲς ἀρχὲς προβάλλουν στὸ μάτι τοῦ προσεχτικοῦ παρατηρητή. Πρῶτα - πρῶτα, αὐστηρὰ ἐθνικὴ συντηρικότης καὶ κατὰ συνέπειαν ἄρνηση κάθε κοσμοπολιτικῆς ἀνθρωπιστικῆς ιδέας, γιατί ὁ τουρκικὸς λαὸς μόνον ἔχθρους ἔχει καὶ κανένα εἰλικρινῆ ὑποστηρικτή. Πρέπει

λοιπόν νά ἐγκαταλειφθεῖ καί ἡ φιλόφρων οὐτοπία τοῦ Πανορθωτισμοῦ στοῦ Τούρκικο κράτος, γιατί δέν εἶνε δυνατό χωρίς σοβαρόν κίνδυνον νά πραγματοποιηθεῖ ἡ διαμόρφωση ἑνὸς καί ἀδιαίρετου ἔθνους μέ λαοὺς ποὺ δέν ἔχουν θέληση γιὰ κοινὴ συμβίωση. Οἱ ἀναμορφωτὲς τῆς Νέας Ζωῆς συμβουλευόν τὸ λαὸ νά δεχθεῖ τὶς γενικὲς ἀρχὲς τῆς Εὐρώπης καί νά δώσει στὰ παλαιὰ ἥθη του μιὰ μορφή πρὸ σύγχρονη· ὅχι ὅμως καί νά τὰ ἀνταλλάξει μέ συνήθειες πέρα πέρα Εὐρωπαϊκὲς. Προσπαθεῖ ἐπίσης ἡ Γενὶ Χαγιατ νά ἐτοιμάσει τὴ γυναῖκα στοῦ ρόλου τῆς γιὰ τὴν ἐκπαίδευση τοῦ ἔθνους καί νά τὴ βάλει ψηλότερα στὴν αὐτοσυνείδησίν της, παρέχοντας σ' αὐτὴ χρήσιμη μόρφωση καί αἰσθήματα φλογεροῦ πατριωτισμοῦ.

Ἡ Γενὶ-Χαγιατ συμβιβάζει, καθὼς βλέπουμε, τὴν ἀρχὴ τῆς ἐξέλιξης μέ τὴν πραγματικότητα τῶν Ἐθνικῶν παραδόσεων. Ἀγωνίζεται γιὰ τὴν πρόοδο καί γι' αὐτὸ ἔχει τὴ βοήθεια τῶν ἐκλεχτῶν τοῦ πνεύματος· ὑπερασπίζεται τὶς ἐθνικὲς παραδόσεις καί γι' αὐτὸ ἔχει ἀποχτήσει τὴ συμπάθεια ἢ τοῦλάχιστο ἔχει ἐπιτύχει τὴν οὐδετερότητα τῶν λαϊκῶν τάξεων.

K. N. P.

(Ἀπὸ ἑνα ἄρθρο τοῦ P. Risal στοῦ *Mercur de France* 16 Αὐγούστου 1912 «Οἱ Τούρκοι σὲ ἀναζήτησι ἐθνικῆς ψυχῆς».)

JEAN MOREAS

RÉFLEXIONS SUR QUELQUES POÈTES, PARIS MERCURE DE FRANCE 1912

Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶνε τὸ πρῶτον ἀπὸ τὰ βιβλία τοῦ Μωρεᾶς ποὺ ἐκδίδουν μετὰ τὸ θάνατό του οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς διαθήκης του. Ἀποτελεῖται ἀπὸ συλλογὴ διαφόρων μελετῶν πάνω στοὺς μεγάλους ποιητὰς τῆς Ἀναγέννησης (Γάλλους κυρίως) καί στὶς σελίδες του μέσα λάμπει εὐσυνείδητη ἢ γνωστὴ πιά σὲ ὅλους τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους σοφία τοῦ ποιητῆ. Ὁλόκληρος ὁ τόμος μπορεῖ νά πεῖ κανεὶς πῶς εἶνε ὡς τόσο ἀφιερωμένος μόνον στὸν Ronsard, τὴ μεγάλη αὐτὴ λατρεία τοῦ Μωρεᾶς, γιατί σχεδὸν σὲ κάθε του σελίδα μᾶς μιλεῖ γιὰ τὸν ἀγαπημένο του ποιητὴ ποὺ καθὼς νομίζει ὁ Μωρεᾶς ἦταν γεμάτος ἀπὸ θεῖα μανία.

Ὁ προσεχτικὸς μελετητὴς μπορεῖ ἀρκετὰ εὐκόλῃ ν' ἀντιληφθεῖ καί τὴ στοικὴ φιλοσοφία τοῦ συγγραφέα κάτω ἀπὸ τὶς ἀδρεῖ σκέψεις καί τὰ ἀξιώματα ποὺ στολίζουν τὸ βιβλίον του αὐτό.

Ἀναφέρουμε παρακάτω σὲ μετάφραση δυὸ ἢ τρεῖς σελίδες ἀπὸ τὸ ἔργο, ποὺ νομίσουμε πῶς ἐνδιαφέρουν πότερα τοὺς Ἕλληνας.

Καὶ πρῶτα γιὰ τὴ Σαπφώ :

Ἡ ἀρχαίτης γνώρισε δυὸ Σαπφῶ, καί τὶς δυὸ γεννημένες στὴ Λέσβο, τὴ μιὰ ὅμως ἀπὸ τὴ Μυτιλήνη καί τὴν ἄλλη ἀπὸ τὴν Ἐρεσσό. Ἡ παράδοση γρήγορα τὶς ἐσύγχισε.

Ἡ πρώτη Σαπφώ, ἡ Μυτιληναία, ἦταν ἡ μεγάλη ποιήτρια ποὺ παίνεσε ὁ Ἡρόδοτος καί ὁ Στράβωνας. Τὸ «Περὶ ὕψους», ποὺ καθὼς λέν ἔγραψεν ὁ Λογγίνος, μᾶς διέσωσεν εὐτυχῶς τὸ θαυμάσιον ἐρωτικὸ παράπονον τῆς γυναίκας αὐτῆς, μέ τὴν ὁρμητικὴ καρδιά. Εἶνε ποίημα γραμμένο, καθὼς γνωρίζετε, σὲ ἰδιαιτερό μέτρο ποὺ λένε Σαπφικόν.

Μὰ ἡ Σαπφώ δέν ἦταν μόνον ὁρμητικὴ στὸν ἐρωτὰ της. Τὸ πάθος

τὴν πλημμυροῦσε καὶ γι' ἄλλες αἰτίες. Μικρὴ μικρὴ, συνωμότησε μὲ τὸν ποιητὴ Ἀλκαῖο ἐναντίον τοῦ τύραννου Πιττακοῦ, καὶ ἀναγκάσθηκε νὰ φύγει ἀπὸ τὴν πατρίδα τῆς στὰ 596 π.χ.

Μέσα στὴν Ἀνθολογία, οἱ Μοῦσες λένε στὴ Σαπφώ :

«Σταλήθεια, ἡ Μοῖρα σοῦ χάρισε μεγάλο μερδικὸ ἀπὸ τῆ Δόξα, τὴν ἡμέρα ποῦ γιὰ πρώτη φορά, Σαπφώ, εἶδες τὸ φῶς· γιατί σοῦ δωρήσαμε τὸν ἀθάνατο Κισσὸ καὶ ὁ πατέρας τῶν θεῶν μὲ τὸν κρότο τῆς βροντῆς ἔδωσε τὴ συγκατάθεσή του. Θὰ σὲ δοξάσουν στὰ τραγούδια τῶν ὅλοι οἱ θνητοὶ καὶ θ' ἀποχτήσεις φήμη ἔνδοξη».

Ἡ ἄλλη Σαπφώ τῆς Ἑρεσσοῦ, ἦταν μιὰ γραμματισμένη ἑταῖρα, μὲ ὡμορφιά θεᾶς, τόσο ποῦ οἱ συμπατριῶτες τῆς θελήσανε νὰ φυλάξουν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς στὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα πάνω σὲ νομίσματα. Ἀγάπησε τὸν Φάωνα, νεαρὸ βαρκόρη, ποῦ ἡ Ἀφροδίτη γιὰ ν' ἀνταμείψει μιὰν ὑπηρεσία, εἶχε προικίσει μὲ ἄγνωστη χάρη. Μὰ ὁ Φάωνας τὴ περιφρόνησε κι' αὐτὴ, ἀπελπισμένη, ἔπεσε στὴ θάλασσα.

«Υπόκυψε στὴ Μοῖρα τῆς μέσα στὰ κύματα τοῦ Λευκάτα» γράφει στὴ δέκατη πέμπτη Ἡρώϊνα του, ὁ Ὀβίδιος ποῦ κι' αὐτὸς σὰν τόσους ἄλλους συγκρίξει μὲ τὴν ἐρωτεμένη ἑταῖρα τὴν ὁμώνυμή τῆς τὴν ποιήτρια.

Χωρὶς ἀμφιβολία, ὅσον ἀφορᾷ τὴ Σαπφώ ἡ παρόδοση ὑπερίσχυσε καὶ ποιοὺς ξέρεῖ ἂν δὲν ἔχει καὶ δίκηο, ἐναντίον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς «Ἑλληνικῆς Εἰκονογραφίας» τοῦ Visconti.

Ὑστερα ἀποσποῦμε τὰ ἐξῆς γιὰ τὸν Ἀντρέα Chenier :

Ποιὸ ἔμβλημα ἀξίζει στὸν Ἀντρέα Chenier; Δὲν τοῦ πρέπει τάχα τὸ ἀνατολίτικο γίασμέ, μεταφτυεμένο ἀπὸ τὴν ἀχτὴ τοῦ Βοσπόρου πρῶτα πρῶτα στὸ Languedoc, καὶ ὕστερα σὲ κάποιον περιβόλι τῆς Κοιλάδας τῶν Versailles, ποῦ ἐκεῖ μορφώθηκε τέλεια τὸ ἔξοχο πνεῦμα του ;

Σὲ στίχους ποῦ ἀνάφερα ἄλλοτε τὴ μνήμη τῶν θείων ποιητῶν, ἔδωσα στὸν Ἀντρέα Chenier τὸ ἐπίθετο, χαριτωμένος. Ἐξω ἀπ' αὐτὸ εἶχε χάρισει τοὺς πιὸ ψηλοὺς ἤχους. Ὡς τόσο δὲν πετοῦσε σ' αὐτὸν ἡ σκέψη μου τὸν περασμένο χρόνον, ἀκούγοντας ν' ἀχολογοῦν τὰ κουδουνάκια στὸ δρόμο τῆς Ἐλευσίνας, εἴτε ἀναπνέοντας τὴ μυρωδιὰ τοῦ θυμαριοῦ πάνω στὰ γυμνὰ πλάγια τοῦ ὀλόρθου Λυκαβητοῦ. Οὔτε πάλιν ὅταν θαύμαζα τὴν ἐλαφρὴ θάλασσα ψηλὰ ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη, ἀνάμεσα στὰ ἐρείπια τῶν ναῶν, οὔτε καὶ ὅταν καταμόναχος περπατοῦσα στὴ σιγαλιά τῆς Ἀττικῆς νύχτας, στίς ὄχθες τοῦ Κηφισσοῦ, πάνω στὴ γῇ τοῦ Κολωνοῦ ποῦ θρέφειτ' ἄντα.

K. N. Π.

ΜΙΑ ΕΙΚΟΣΙΠΕΝΤΑΕΤΗΡΙΔΑ

Στις 8)21 Αὐγούστου καμιά σαρανταριά ποιηταὶ καὶ λογοτέχναι, οἱ περισσότεροι νέοι, γιόρτασαν τὴ φιλολογικὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τοῦ ποιητῆ κ. Στέφανου Μαρτζώκη μ' ἓνα τιμητικὸ γεῦμα ποῦ τοῦ παράθεσαν στὴν ἑπαύλη τοῦ Θῶν.

Ἀπὸ μέρος τῆς Ἀλεξανδρινῆς Νειότης ἐχαιρέτησε τὸν δυνατὸ τεχνίτη τῶν «Βάρβαρων Στίχων», ὁ φίλος μας ποιητὴς κ. Κ. Ν. Κωσταντινίδης. Στάλλο φύλλο θὰ δημοσιέψομε μελέτη εἰδικοῦ συνεργάτη μας γιὰ τὸ ἔργον τοῦ κ. Μαρτζώκη, ποῦ τὸν ἐτίμησε κ' ἡ Ἑλλ. Κυβέρνηση μὲ παράσημο.

Ὁ τραγικός θάνατος τοῦ ἀεροπόρου Ἀλεξ. Καραμανλάκη ἐνέπνευσε στὸν ποιητὴ κ. Ζ. Παπαντωνίου τὸ ἀκόλουθο δυνατὸ σονέττο ποὺ τὸ πρωτοδιαβάσαμε μὲ συγκλονισμό ψυχῆς στὴν ΑΚΡΟΠΟΛΗ.

Νά τὸν μοιρολογήσω ἐπιθυμοῦσα
τὸν ξαφνικὸ ἐρχομὸ σου ἀπ' τοῦ ἀπείρου
τοὺς κύκλους, ἀεροφίλητε, καὶ ἡ Μοῦσα
τῇ βρῦσῃ τῇ μελάνυδρον τοῦ Ὁμήρου

νά σοῦ σταλάξῃ στὰ μαλλιά. Τῇ ροῦσα
ὠμορφιά, ποῦ, φριχτὰ κεραυνωμένη
ἀπ' τῶν θεῶν τῇ ζήλεια, κατεβαίνει
στο πέλαο, νά θρηνήσω θὰ ἡμποροῦσα

καὶ νά κλάψω, ἀδελφὲ τῶν ἀγαλμάτων,
τὶ τὰ δόλασπρα ποῦ ἐτάραξες στοὺς ὦμους
φτερά, τῶν Ἥλυσίων χτυποῦν τῇ θύρᾳ.

Μὰ ὁ θρίαμβος τῆς θανῆς σου, ἀνάθεμά τον!
ρόδα γιορτῆς στὴ κεφαλὴ καὶ κόμους
κι' ἐπιθαλάμια μοῦ ἔφερε στὴ λύρα.

Ὁ ΝΟΥΜΑΣ εἶχε τὴν εὐτυχία νὰ δημοσιέψῃ (ἀρ. 486) νέα σειρά τοῦ
«Ἀπολλωνίου Ἀσματος» τοῦ ποιητῆ κ. Σωτήρη Σκίπη. Εἶναι δέκα τρα-
γούδια ρυθμικά, καλὰ ἰσορροπημένα καὶ μὲ δυνατὴν ἔμπνευση.
Ἀναδημοσιεύομε ἓνα χωρὶς διαλογή.

Εὐτυχίζω ὅσους μπόρεσαν, ὕστερα
ἀπὸ χρόνων στὰ ξένα ἀπουσία,
σὰν τὸ γιὸ τοῦ Λαέρτη στὸ μέρος τους
νὰ ἐπιστρέψουνε πιά, καὶ μακριάθε

Τὸν καπνὸ τῆς γλυκιᾶς καπνοδόχης τους
νὰ ξανοίξουν καὶ δάκρυα νὰ χύσουν.
τοὺς προσμένει πιστὴ μὴ συντρίψισα,
ἔν' ἀγόρι, ἓνας γέρος πατέρας.

Τὴ δική σου κανεῖς τὴν ἐπάνοδο
δὲν προσμένει. Τὸ σπῖτι σου εἶν' ἔρημο.
Ἄλλοι πέθαναν, ἄλλοι σκορπίσανε,
ἄλλοι πιά δὲν ποθοῦν νὰ γυρίσεις.

Μὰ τί νοιάζει! θὰ ὑπάρχει τοῦ Ἀπόλλωνα
πάντα κάποιος ναὸς στὸ νησί σου!
Σῦρε ἱκέτης του, ἂν νοιώθεις πὼς δύνασαι
μ' ἀξιοπρέπεια νὰ κρούσεις τὴ λύρα.